

II SYMPOZJUM NAUKOWE
POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGII
BEHAWIORALNEJ
KRAKÓW, 20 MARCA 2006 ROKU

Dnia 20 marca 2006 roku, w dniu 102. rocznicy urodzin wybitnego behaviorysty B. F. Skinnera, odbyło się w Krakowie II Sympozjum Naukowe organizowane przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej. Obrady były prowadzone w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, przy którym działa Towarzystwo.

Impreza miała charakter ogólnopolski – referaty zaprezentowali specjaliści z Krakowa, Warszawy, Gdańska, Poznania, Kielc i Rzeszowa. Uczestnicy Sympozjum mogli wysłuchać 16 wystąpień przedstawionych w czterech sesjach tematycznych: 1. Psychologia behawioralna: zagadnienia teoretyczne; 2. Psychologia behawioralna w praktyce; 3. Terapia behawioralna dziecka z autyzmem; 4. Z historii psychologii behawioralnej.

Obrady otworzył Przemysław Bąbel – Prezes Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej (PTPB). W swoim wystąpieniu odwołał się do historii powstania PTPB i przypomniał podstawowe cele, dla których realizacji powołano Towarzystwo – propagowanie wiedzy psychologicznej (ze szczególnym uwzględnieniem analizy behawioralnej jako nauki o zachowaniu), podnoszenie kwalifikacji zawodowych psychologów, wspieranie inicjatyw naukowych oraz integrowanie środowiska. Wyraził również nadzieję, że doroczne sympozja organizowane przez PTPB są dobrą okazją, by te zadania realizować. Ponadto zwrócił uwagę na rosnące zainteresowanie metodami i sposobami wyjaśniania proponowanymi przez behaviorizm. Odzwierciedleniem tego jest między innymi duże i stale rosnące zainteresowanie profesjonalistów i studentów działaniami podejmowanymi przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej i liczny udział w II Sympozjum Naukowym Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej.

W pierwszej sesji referatowej poświęconej zagadnieniom teoretycznym psychologii behawioralnej przedstawiono cztery referaty. Romuald Polczyk (UJ) w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na pewną możliwą do zaobserwowania w psychologii tendencję, polegającą na negowaniu przez nowo powstający kierunek osiągnięć kierunku poprzedniego. Skutkiem takiego podejścia jest obecny w psychologii spór przedstawicieli trzech wielkich nurtów – psychoanalizy, behaviorizmu i psychologii poznawczej. Autor referatu przekonywał, że twierdzenia o wyższości któregośkolwiek z nurtów nad innymi kierunkami są szkodliwe i prowadzą nieuchronnie do zahamowania rozwoju wiedzy psychologicznej. Konieczne jest natomiast badanie, w jakich warunkach, wobec jakich problemów badawczych dane podejście teoretyczne jest najkorzystniejsze. Swoje tezy autor poparł wynikami eksperymentów, które świadczą o tym, że skuteczność przy rozwiązywaniu problemów badawczych i terapeutycznych jest zależna od odpowiedniego doboru metody wyjaśniania (metody terapii) do danego problemu.

Przemysław Bąbel (UJ, PTPB) w interesującym wystąpieniu przedstawił klasyczne doświadczenia z udziałem zwierząt, z których wynika, że można w nich zaobserwować efekt placebo. Wyniki tych doświadczeń przeczą pogładowi, że efekt placebo jest charak-

terystyczny jedynie dla gatunku ludzkiego, i dowodzą, że mechanizmem odpowiedzialnym za jego wywołanie jest warunkowanie klasyczne. Szczególną uwagę autor poświęcił zjawisku polegającemu na występowaniu w odpowiedzi na placebo reakcji przeciwnych do reakcji na aktywną substancję, pod pozorem której podane było placebo.

Wojciech Białaszek (UW, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej) wyjaśniał mechanizmy dokonywania wyborów i podejmowania decyzji. Zwrócił uwagę na fakt, iż w większości znanych badań analizuje się takie sytuacje, w których podmiot dokonuje wyboru między dwoma wzmocnieniami – dostępnym natychmiast i odroczonym. Autora zainteresowało zachowanie w sytuacjach bardziej złożonych, zbliżonych do sytuacji naturalnych, w których podmiot staje wobec sekwencji połączonych ze sobą pojedynczych wyborów.

W ostatnim w tej sesji referacie Elżbieta Bajcar (UR, PTPB) dyskutowała z powszechnym, potwierdzanym w licznych badaniach przekonaniem o pozytywnym i adaptacyjnym wpływie posiadania kontroli. Autorka zacytowała eksperymenty, z których wynika, że sprawowanie kontroli nad otoczeniem lub funkcjonowanie w środowisku stwarzającym możliwości kontroli nie są same w sobie wyznacznikami dobrego przystosowania. Dobrostan i wysoka jakość życia zależą raczej od tego, czy możliwości kontroli istniejące obiektywnie w danej sytuacji bodźcowej są dostosowane do indywidualnych kompetencji behawioralnych.

Kolejna sesja poświęcona była w całości praktycznym zastosowaniom psychologii behawioralnej. Przedstawiono możliwości zastosowania analizy behawioralnej w zarządzaniu personelem, w terapii zaburzeń psychicznych, w leczeniu problemów związanych z chorobą somatyczną. Agata Broś (UJ, PTPB) omówiła modele kompetencyjne jako jedne z ważniejszych narzędzi wykorzystywanych w psychologii zarządzania. Autorka przedstawiła reguły tworzenia modeli kompetencyjnych, wskazała na ich konkretne zastosowania oraz korzyści wynikające z ich wykorzystania. Tomasz Drożdż (UJ, PTPB) zaprezentował ogólne założenia Racjonalnej Terapii Zachowania oraz wskazał na możliwości zastosowania tego poznawczo-behawioralnego programu terapeutycznego do zmiany zachowań osób cierpiących z powodu depresji. Wybrane aspekty behawioralne programu Simontona omówiła Agnieszka Hottowy (UJ, PTPB). Zwróciła uwagę na to, że poza typowo poznawczymi technikami (np. technikami wyobrażeniowymi) program wykorzystuje również techniki behawioralne (analizę zachowania), i tym behawioralnym aspektem terapii poświęciła znaczną część swojego wystąpienia.

Sesję drugą zamknęła Małgorzata Ciemborowicz (Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej), która zaprezentowała przebieg i efekty rocznej terapii chłopca z zespołem Aspergera. Przedstawiła również ogólne reguły, które należy uwzględnić, planując pracę z dzieckiem z zespołem Aspergera.

W trzeciej sesji tematycznej, cieszącej się ogromnym zainteresowaniem, prelegenci przedstawili różne aspekty terapii autyzmu. Referat Anny Budzińskiej (Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka, PSTB) poświęcony był problemowi uczenia zachowań społecznych niemówiącego dziecka z autyzmem. W prezentowanych badaniach wykorzystano do nauki społecznych zachowań metodę skryptów i ich wycofywania. Badania prowadzono z wykorzystaniem behawioralnego modelu badawczego *multiple – probe design across materials*.

Zagadnienie „jakości” w terapii behawioralnej osób z autyzmem przedstawiły Kornela Grzegorzczak-Dłuciak i Ewa Kuliga-Musiał (PSTB). Autorki omówiły standardy, jakie powinien spełniać terapeuta behawioralny, oraz wskazały na konieczność podejmowania przez terapeutów pewnych kompleksowych działań, których celem jest podnoszenie jakości terapii.

Problem funkcjonowania dziecka autystycznego w szkołach integracyjnych poruszył Rafał Kawa (Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku, PTAB). Przedstawił rolę tzw. terapeuty – cienia towarzyszącego dziecku podczas zajęć szkolnych – oraz metody, techniki i narzędzia wykorzystywane w pracy tego rodzaju.

Iłona Nowak, Sylwia Ciszewska, Justyna Józwick-Kozioł z Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczno-Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach przedstawiły specyfikę pracy Ośrodka, który reprezentowały. Analizując efekty pracy z jednym z podopiecznych, omówiły reguły, które wykorzystują w pracy z dziećmi autystycznymi i ich rodzinami.

Sesję poświęconą zagadnieniom autyzmu zamknął referat Lidii Domańskiej (Oddział dla Dzieci z Autyzmem w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Poznaniu). Autorka poruszyła niezwykle istotny dla osób zajmujących się terapią behawioralną problem ewaluacji pracy terapeutów. Przedstawiła wyniki ewaluacji kadry Oddziału dla Dzieci z Autyzmem oraz wyjaśniła, na podstawie jakich kryteriów dokonuje się takiej oceny.

W ostatniej sesji Sympozjum, zatytułowanej „Z historii psychologii behawioralnej”, wysłuchaliśmy trzech referatów. Sesję otworzył Jerzy Siuta (UJ) referatem, w którym przedstawił sylwetkę znakomitego behawiorysty B. F. Skinnera. Autor skupił swoją uwagę na pasji konstruktorskiej Skinnera. Wspomniał o wielu ciekawych urządzeniach przezeń skonstruowanych, jednak główną część wystąpienia poświęcił omówieniu interesującego projektu o nazwie Pelikan, w którym czyniono próby ze specjalnie zaprojektowanymi pociskami sterowanymi przez ptaki.

Anna Ziółkowska (UJ, PTPB) przypomniała jeden z wynalazków B. F. Skinnera, który to wynalazek – za sprawą publikacji w popularnym magazynie – przeszedł do historii pod nazwą „dziecko w pudełku”. Polegał on na skonstruowaniu specjalnego łódeczka – akwarium, które dzięki przemyślanej konstrukcji zapewniało malutkiej córce naukowca Deborah stałe, komfortowe warunki środowiskowe. Wynalazek Skinnera został opacznie przedstawiony, czego skutkiem była burzliwa reakcja czytelników. Autorka referatu wyjaśnia mity i nieporozumienia związane z tym wynalazkiem, jego konstruktorem i Deborah Skinner.

Na zakończenie sesji Ewa Srebro (UJ, PTPB) przedstawiła teorię jednego z uczniów B. F. Skinnera – R. J. Herrnsteina – dotyczącą dokonywania wyborów między dostępnymi wzmocnieniami. W swoim wystąpieniu odwołała się również do eksperymentów przeprowadzonych przez twórcę teorii.

II Sympozjum Naukowemu Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej zakończyła dyskusja dotycząca programu szkolenia terapeutów behawioralnych. Gospodarze Sympozjum wraz z Polskim Stowarzyszeniem Terapii Behawioralnej i Instytutem Wspomagania Rozwoju Dziecka przedstawili i poddali pod dyskusję treści programu

szkolenia terapeutów. Ukończenie cyklu szkoleń organizowanych przez wymienione podmioty będzie się wiązało z uzyskaniem certyfikatu terapeuty behawioralnego.

II Sympozjum Naukowe PTPB było dobrą okazją do zaprezentowania własnego dorobku i wymiany doświadczeń między specjalistami działającymi w różnych obszarach zastosowania psychologii behawioralnej. Organizatorom Sympozjum udało się stworzyć atmosferę sprzyjającą naukowym dyskusjom oraz zbliżeniu działających w Polsce organizacji zrzeszających behawiorystów. Polskiemu Towarzystwu Psychologii Behawioralnej należy życzyć, by III Sympozjum Naukowe, które odbędzie się w dniach 17-18 marca 2007 r. okazało się równie udane i cieszyło się dużym zainteresowaniem.

Elżbieta Bajcar

Institut Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego

SPRAWOZDANIE Z XIII KONFERENCJI AKTUALIA 2006

W dniach 24-26 kwietnia 2006 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się XIII Ogólnopolska Konferencja Psychologiczna Aktualia 2006, organizowana przez Koło Naukowe Studentów Psychologii KUL. Hasłem przewodnim tego-rocznych Aktualii było „Oblicza cierpienia – ujęcie interdyscyplinarne”. Takie podejście do zagadnienia wskazuje, że w dyskusji o cierpieniu nie można ograniczyć się jedynie do psychologii.

Pierwszy dzień konferencji został poświęcony kulturze i sztuce. Sesja profesorska rozpoczęła się od dwóch wykładów poświęconych dwóm postaciom, w których życiu cierpienie było szczególnie obecne. O Norwidzie i obliczach cierpienia w życiu i twórczości poety opowiadał profesor filologii polskiej Józef Fert (KUL). Prelegent wskazał na różne źródła cierpienia na przykładzie wierszy Norwida: nostalgię, niespełnioną miłość, samotność. Drugą postacią jest św. Augustyn, którego biografia uczy, że cierpienie jest potężnym sprzymierzeńcem w procesie pozytywnych zmian. Prelegentka Agnieszka Kijewska, profesor filozofii KUL, przedstawiła nie tylko życie i poglądy Świętego, ale – co najważniejsze – próbowała dociec przyczyn jego wewnętrznej przemiany.

Dwa następnne wykłady dotyczyły związków twórczości z cierpieniem. Badania prezentowane przez prof. Andrzeja Sękowskiego (KUL) wskazują na ten aspekt twórczości, którego zwykło się nie eksponować. Osoba wybitnie zdolna przeżywa trudności powodowane talentem. Człowiek twórczy, wychodząc poza swoje możliwości, normy społeczne, dostępne informacje doświadcza cierpienia związanego z samotnością społeczną, a także poznawczą, ponieważ twórcze idee są nowe, nie odkryte przez nikogo i łatwo mogą zostać zbagatelizowane lub niezrozumiałe, a sam twórca naraża się na ośmieszenie. Talent i wrażliwość twórców często sprawia, że uważani są za odmieńców. Ich inność, odróżnia-